

Emppu Koskelo

”ETTÄ POJILLEKIN OLISI JOTAIN”
Varhaiskasvattajien näkemyksiä tasa-arvosta

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Marraskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Emppu Koskelo: "Että pojillekin olisi jotain". Varhaiskasvattajien näkemyksiä tasa-arvosta.

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatus

Marraskuu 2023

Tutkimuksessani perehdyin varhaiskasvattajien näkemyksiin tasa-arvon toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Tasa-arvon tutkiminen varhaiskasvatuksen kontekstissa on oleellista siksi, että jo Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) edellytetään tasa-arvon edistämistä. Tasa-arvo on kuitenkin hyvin laaja ja moninaisesti määriteltävä käsite, joten tasa-arvon toteutuminen voi olla varhaiskasvatyksiköissä vaihtelevaa.

Tasa-arvo määritellään usein sukupuolen kautta: miten sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuu ja miten sitä voi edistää. Tutkimuksessani tasa-arvo kattoi kuitenkin myös muut ihmistenväliseen epätasa-arvoon vaikuttavat asiat, kuten etninen tausta, sosioekonominen asema, kielitaito tai vammaisuus. Toinen termi tasa-arvolle voisikin siksi olla yhdenvertaisuus.

Tutkimuksessani esittelin muutamia tasa-arvoprojekteja, joiden pohjalta on kehitelty varhaiskasvattajien käyttöön suunniteltuja työkaluja.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkä asioiden varhaiskasvattajat näkevät vaikuttavan lasten väliseen tasa-arvoon sekä millä tavoin he itse pyrkivät omalla toiminnallaan edistämään tasa-arvoa varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkimuskysymykset olivat *Mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvattajien mukaan lasten väliseen tasa-arvoon?* ja *Miten kasvattajat edistävät omalla toiminnallaan lasten välistä tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa?*

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella kajaanilaisten päiväkotien kasvattajilta. Aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä.

Tutkimuksen perusteella kasvattajien käsitykset tasa-arvosta vaihtelevat suuresti. Osa vastaajista kertoi itse perehtyneensä aiheeseen, kun taas toisissa vastauksissa ei juuri näkynyt mielenkiintoa tai osaamista aihetta kohtaan.

Vastaajat nimesivät lasten väliseen tasa-arvoon vaikuttaviksi tekijöiksi lapsen iän, lapsen sukupuolen sekä lapsen perheen ja sosioekonomisen taustan. Merkittävimpana tekijänä mainittiin kuitenkin aikuisen toiminta. Lapset eivät ole varhaiskasvatuksessa epätasa-arvoisessa asemassa vain sattumalta ulkoisten tekijöiden toimesta, vaan aikuisten suhtautuminen edellä mainittuihin tekijöihin rakentaa epätasa-arvoa.

Epätasa-arvon rakentumiseen puututtiin vastaajien toimesta lapsiryhmään, omaan toimintaan tai työyhteisöön kohdistuvilla toimenpiteillä. Tämä tukee ajatusta siitä, että tasa-arvo rakentuu aikuisten toiminnalla, eikä lasten ominaisuuksista.

Tutkimus oli otannaltaan hyvin suppea, eikä pyri yleistettävyyteen. Jatkossa olisikin syytä tutkia konkreettisia toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Avainsanat: tasa-arvo, varhaiskasvatus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Emppu Koskelo: "Something for the boys, too". Early childhood education workers' views on equality.

Bachelor's thesis

Tampere University

Bachelor of Education, Early childhood education

November 2023

This paper is a survey on early childhood educator's views on equality. The official Curriculum for Early Childhood Education And Care states that the early childhood education and care (ECEC) promotes equality among children. However, equality is a complex term with many interpretations.

Equality is often understood to include only gender-based issues. However in this study equality is defined as an equal opportunity to grow and prosper as an individual despite one's attributes, such as gender, socio-economic status or language skills.

There has been several projects in the field of ECEC to promote equality. Those projects have mainly focused on gender ignoring other aspects of equality. Based on those projects some tools to promote equality in ECEC have been developed. I was interested in seeing if the participants in this study had adopted some of those tactics.

The research questions of this study are *As seen by the educators in ECEC, what factors have an impact on the inequality of the children in the ECEC?* and *How do the educators in ECEC promote equality among children?*

The data for this study was collected from ECEC workers in Kajaani, Finland via an online survey. The data was analysed using content analysis.

From the participants' answers four categories were found to represent the factors building the inequality among children in ECEC. These categories were child's age, child's gender, child's family and socio-economic status, and the adults' role and actions.

When asked about the ECEC educators' own actions to promote equality, three categories emerged. These were actions directed at the children (e.g. talking with the children), actions directed at the educator's own behaviour (e.g. attending seminars on the topic) and actions directed at coworkers (e.g. discussing problematic practices).

The survey was filled by ten ECEC workers. The study doesn't aim to be generalized to a wider population. Instead, further research on the subject is needed, since the study can be used as an initial research on the topic. Possible future researches could be on the concrete actions taken to promote equality.

Keywords: equality, equity, early childhood education.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	Varhaiskasvatuksen tehtävä	6
2.2	Tasa-arvon määritelmä	7
2.3	Tasa-arvon edistäminen	8
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	10
3.1	Tutkimuksen lähtökohdat	10
3.2	Tutkimuskysymykset	10
3.3	Aineistonkeruu ja tutkimusaineisto.....	11
3.4	Aineiston analyysi	11
4	TUTKIMUSTULOKSET	13
4.1	Epätasa-arvoa rakentavat tekijät	13
4.1.1	<i>Aikuisen toiminta ja vuorovaikutus</i>	14
4.1.2	<i>Lapsen ikä</i>	14
4.1.3	<i>Lapsen perhe ja sosioekonomiset taustat</i>	14
4.1.4	<i>Lapsen sukupuoli</i>	15
4.2	Kasvattajan toiminta tasa-arvon edistämiseksi.....	15
4.2.1	<i>Lapsiin ja lapsiryhmään kohdistuvat toimenpiteet</i>	16
4.2.2	<i>Omaan toimintaan kohdistuvat toimenpiteet</i>	16
4.2.3	<i>Työyhteisöön kohdistuvat toimenpiteet</i>	17
4.3	Tulosten yhteenveto.....	17
5	POHDINTAA	19
5.1	Aineisto ja tulokset	19
5.2	Luotettavuus ja eettisyys	20
5.3	Jatkotutkimusehdotukset	21
	LÄHTEET	22
	LIITTEET	24
	Liite 1: Kyselylomake	24
	Liite 2: Saatekirje.....	25

1 JOHDANTO

Uusimmassa Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) keskeisessä osassa on varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistävä tehtävä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei kuitenkaan nimetä konkreettisia tekoja, joilla tasa-arvoa tulisi edistää. Onkin syytä pohtia, toteutuuko tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksen kentällä. Koska jo tasa-arvon määrittely voi olla haastavaa ja sen voi määritellä melko vapaasti, voi tasa-arvon edistäminenkin olla hyvin moninaista. Koen itse tasa-arvon edistämisen tärkeäksi asiaksi, joten minua luonnollisesti kiinnostaa, kuinka tasa-arvon edistäminen näyttäytyy varhaiskasvatuksen kentällä.

Tasa-arvoprojekteja on tehty vuosien aikana useita sekä Suomessa että ulkomailla. 1980-luvulla Islannissa pyrittiin edistämään sukupuoltenvälistä tasa-arvoa eriyttämällä lapset sukupuolen mukaan (Paumo 2012, 142). 90-luvulla Kajaanissa tämän idean pohjalta tehtiin oma projekti, mikä edisti lasten välistä tasa-arvoa (Haataja 1992). Kajaanilaisprojektin lisäksi Folkhälsan on kehitellyt havainnointiin ja henkilöstön kouluttamiseen perustuvaa tasa-arvoprojektia (Sundell ja Forsblom-Sinisalo 2012, 125-126).

Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien kasvattajien näkemyksiä tasa-arvosta. Kyselylomakkeen avulla pyrin kartoittamaan ensinnäkin sitä, minkä asioiden varhaiskasvattajat näkevät vaikuttavan lasten väliseen tasa-arvoon sekä toisekseen sitä, miten he omalla toiminnallaan pyrkivät edistämään lasten välistä tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa.

Aiheen on helppo lipsua esim. yhteiskuntatieteen tai sukupuolentutkimuksen puolelle, mutta tutkimuksella on myös kasvatustieteellistä arvoa: se lisää tietoa siitä, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjattuun tasa-arvoon reagoidaan varhaiskasvatuksen kentällä. Kasvatustieteellisen aiheesta tekee myös se, että se keskittyy nimenomaan varhaiskasvattajien kokemuksiin ja näkemyksiin aiheesta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävä

Keskeisin varhaiskasvatukseen vaikuttava asiakirja on Varhaiskasvatussuunnitelma (myöh. Vasu). Vasun (2016, 14) mukaan "[v]arhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä." Myöhemmin Vasussa tasa-arvoa määrittäviksi tekijöiksi nimetään sukupuoli ja sen moninaisuus, syntyperä, kulttuuritausta, kieli, etnisyys, katsomus ja vammaisuus. Lisäksi käytetään termiä "muut henkilöön liittyvät seikat" puhuttaessa tasa-arvosta ja moninaisuudesta. Vasussa edellytetään sukupuolisensitiivistä kasvatusta. (Vasu 2016, 19; 32.) Tasa-arvon edistäminen kuuluu siis osaksi varhaiskasvatusta, sillä se on olennainen osa velvoittavaa, valtakunnallista asiakirjaa. Vasun lisäksi tulee huomioida yhdenvertaisuuslaki. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) kahdeksannessa pykälässä asetetaan syrjinnän kiello:

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. (1325/2014, 8. pykälä.)

On syytä olettaa, että lapsi oppii syrjivää käytöstä muilta. Lapsi ei itse lähtökohtaisesti kiinnitä huomiota ei-stereotyyppiseen käytökseen, esimerkiksi poikien nukkeleikkiin, ennen kuin joku toinen sen hänelle huomauttaa. (Robinson & Jones Díaz 2006,5; Ylitapio-Mäntylä 2012, 7.) Tämä toinen voi olla joko toinen lapsi tai aikuinen, joka jollain tapaa kommentoi käytöstä.

Vaikka varhaiskasvattaja kiinnittäisikin huomiota yhteen tasa-arvoa heikentävään asiaan (esim. etnisyys), voi hän lisäksi toisesta näkökulmasta tarkasteltuna edistää sortavia toimintamalleja ja ajatuksia (esim. seksismi) (Robinson & Jones Díaz 2006, 8). Tästä syystä on tärkeää kiinnittää huomiota niihin kaikkiin asioihin, jotka vaikuttavat ihmistenväliseen epätasa-arvoon. Lisäksi tämä on oiva syy tutkia varhaiskasvattajien näkemyksiä: näkevätkö he jonkin tasa-arvon osa-alueen toista tärkeämpänä ja kiinnittävätkö he eri osa-alueisiin huomiota tasavertaisesti.

Sukupuoliroolit opitaan jo pienestä pitäen. Opitut sukupuolistereotyyppiset ajattelumallit vaikuttavat jo pienten lasten elämään muokkaamalla mm. lasten valintoja harrastusten valintaa ja pukeutumista. Lapsena opittu sukupuolistereotyyppinen ajattelu vaikuttaa vielä pitkään elämässä: samat ajattelumallit voivat vaikuttaa tulevaisuuden opiskelu- ja ammatinvalintakysymyksiin. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 23–24.) Koska tällaisilla ajattelumalleilla on niin perustavanlaatuiset vaikutukset, on syytä puuttua niiden muodostumiseen heti lapsuudesta saakka.

2.2 *Tasa-arvon määritelmä*

Määrittelen käsitettä useiden lähteiden valossa, joiden pohjalta muodostan omassa tutkimuksessani käytettävän määritelmän. Määrittelyn pohjaksi valitsin niin tutkimuksia ja artikkeleita kuin asiakirjoja.

Termiä tasa-arvo käytetään useimmin kuvaamaan miesten ja naisten välistä tasa-arvoa (Huhta 2003, 7; Kettunen 2013, 12). Tästä syystä tasa-arvosta puhuttaessa voitaisiin käyttää myös termejä yhdenvertaisuus tai samanarvoisuus (Huhta 2003, 7). Näin ollen termillä katettaisiin laajemmin ihmisten välistä epätasa-arvoa. Tämä on tärkeää huomata myös omassa tutkimuksessani, sillä pyrin tutkimaan tasa-arvoa useasta näkökulmasta sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) kahdeksannessa pykälässä asetettu syrjinnän kieltö liittyy oleellisesti tasa-arvoon, sillä käytännössä laissa kielletään epätasa-arvoinen kohtelu. Epäselvää kuitenkin on, mikä lasketaan epätasa-arvoiseksi kohteluksi.

Nähdäkseni samaa linjaa jatkaa myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Vasun (2016, 32) mukaan kaikkia ihmisiä tulisi kohdella tasa-arvoisesti riippumatta yksilön ominaisuuksista tai piirteistä. Yhdenvertaisuus tai tasa-arvo ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki olisivat samanlaisia. (Vasu 2016, 32.) Tasa-arvoisen kohtelun pointtina siis ei ole peitellä ihmisten eroja, vaan nimenomaan huomioida ihmisten ja ihmisryhmien erilaiset tarpeet. Tämän näen Vasun ja yhdenvertaisuuslain eroksi: lain valossa kaikkia tulisi kohdella samanarvoisesti, mikä on helposti tulkittavissa samanlaiseksi kohteluksi. Vasu tuo kuitenkin esille sen, että jokainen tulisi huomioida yksilöllisine tarpeineen. Näin jokaisella lopulta olisi mahdollisuus päästä parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Valitsemani lähteet ovat jokseenkin samoilla linjoilla. Yksi huomattava ero on se, kattaako tasa-arvo muuta kuin sukupuolten välisen tasa-arvon. Omassa tutkimuksessani perehdyn tasa-arvoon laajemmin, kuin ainoastaan sukupuolen näkökulmasta. Tästä syystä määritelmässäni

tasa-arvoon sisältyy sukupuolinäkökulman lisäksi mm. etnisyys, vammaisuus, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen ja sosioekonominen asema.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nosti esille mielestäni tärkeän asian: tasa-arvo ei tarkoita eroavaisuuksien peittelyä, jotta kaikki nähtäisiin samanlaisina. Myös itse määrittelen tasa-arvon niin, että eroista huolimatta ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Tasa-arvoisella kohtelulla en myöskään tarkoita samanlaista kohtelua: on huomattava, että erilaisiin tarpeisiin on vastattava eri tavalla. En voi odottaa pyörätuolissa olevan ihmisen kiipeävän portaita vain, koska muutkin tekevät niin, tai että luiskan rakentaminen hänelle olisi epätasa-arvoista toimintaa. Päinvastoin: erityisjärjestelyt edesauttavat tasa-arvoa, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet onnistua.

Tasa-arvolla tarkoitan siis ihmisten kohtelemista niin, että kaikilla olisi sukupuolesta, etnisyydestä, vammaisuudesta tai muusta piirteestä riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet onnistua tai saavuttaa haluttu lopputulos.

2.3 Tasa-arvon edistäminen

1980-luvun loppupuolella Islannissa lanseerattiin niin kutsuttu Hjalli-pedagogiikka. Toimintamalli sai alkunsa Hjallin päiväkodista, kun kasvattajat huomasivat lasten toimivan sekaryhmässä sukupuolistereotyyppillisesti. Ajatuksena oli, että pojille ei jää tilaa tai mahdollisuutta olla sensitiivinen ja hellä tyttöjen täyttäessä nämä roolit, kun taas pojat täyttävät vauhdikkaammat roolit ryhmässä. Sukupuolien mukaan eriytyneissä ryhmissä pojat saivat vapaasti ilmaista herkkyyttään, ja tytöt saivat harjoitella rohkeampaa tilanottoa ja liikkumista. (Paumo 2012, 142.)

Kajaanissa järjestettiin henkilökunnan aloitteesta tasa-arvoprojekti, jonka aikana kasvattajat havainnoivat omaa toimintaansa mm. videokuvaamalla toimintatilanteita. Lisäksi järjestettiin Hjalli-pedagogiikan hengessä sukupuolien mukaan eriytettyjä toimintahetkiä. Ryhmissä havaittiin, että toiminnan avulla saatiin mm. monipuolistettua lasten leikkejä niin, että he leikkivät useammin muita kuin sukupuolistereotyyppisiä leikkejä. (Haataja 1992.)

Folkhälsanin järjestämä Tasa-arvoinen päiväkotitoiminta -hanke hyödynsi myös toiminnan videointia, mutta myös koulutusta ja kotitehtäviä henkilöstölle, vanhempainiltoja ja työnhajausta. Hankkeen aikana päiväkodeissa mm. lelut sijoitettiin uusiksi, edistäen monenlaisia leikkejä sukupuolesta riippumatta. Keskeinen tekijä hankkeen onnistumiselle ja toiminnan muuttumisella tasa-arvoisemmaksi oli toistuvat havainnoinnit, konkreettiset tavoitteet toiminnalle ja selkeä toimintasuunnitelma. (Sundell ja Forsblom-Sinisalo 2012, 125–126.)

Koska epätasa-arvo tulee esille eniten aikuisten toiminnassa (leikkiin ohjaaminen, puhe, tilan sisustus) tulee tasa-arvon edistäminen tapahtua aikuislähtöisesti. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien aikuisten tulisi kriittisesti havainnoida ja reflektoida omaa toimintaansa. Sukupuolisensitiivisen toiminnan tavoitteena on kohdata yksilöinä oletetun sukupuolen ja sen luoman roolin mukaan. Näin myös sukupuolibinäärin ulkopuolelle jäävät lapset saavat kasvaa omaa sukupuoli-identiteettiään vapaasti ilmaisten. (Alasaari ja Katainen 2016, 22.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimuksellani pyrin muodostamaan kuvan siitä, millaisia käsityksiä päiväkodeissa työskentelevillä varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on lasten välisestä tasa-arvosta. Koska tutkimuksen tavoitteena on kuvata maailmaa sanallisesti, ei-numeerisesti, voidaan tutkimus helposti luokitella laadulliseksi eli kvalitatiiviseksi tutkimukseksi (Eskola & Suoranta 2014, 13–15).

Laadullisen tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa varhaiskasvattajien näkemyksiä ja ajatuksia tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi kartoitan henkilöiden käsityksiä omasta toiminnasta yksilöiden omien kertomusten kautta.

Hermeneutiikalla tarkoitetaan ymmärtämisen ja tulkitsemisen teoriaa. Hermeneutiikka liittyy laadulliseen tutkimukseen nimenomaan tulkinnan näkökulmasta. Koska laadullisen tutkimukseni aineisto on kertomuksia ihmisen kokemuksesta, joudun tutkijana tulkitsemaan aineistoani ja muodostamaan sitä kautta merkityksiä kokemusten pohjalta. (Laine 2018, 33.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa varhaiskasvattajien näkemyksiä sekä tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä että siitä, kuinka he itse vaikuttavat tasa-arvoon nimeämiensä näkökulmien kautta. Tavoitteeseeni pyrin pääsemään etsimällä vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvattajien mukaan lasten väliseen tasa-arvoon?
2. Miten kasvattajat edistävät omalla toiminnallaan lasten välistä tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa?

Ensimmäisen kysymyksen tavoitteena on tarkastella sitä, minkä asioiden varhaiskasvattajat kokevat vaikuttavan tasa-arvoon. Vasussa on nimetty useita tasa-arvon ulottuvuuksia (Vasu 2016, 14; 19; 30), joten on mielenkiintoista huomata, nimeävätkö kasvattajat samoja asioita.

Toisella kysymyksellä pyrin saamaan tietoa siitä, kuinka paljon varhaiskasvattajat ajattelevat omalla toiminnallaan olevan vaikutusta tasa-arvolle.

3.3 Aineistonkeruu ja tutkimusaineisto

Keräsin aineistoni kyselylomakkeella (Liite 1), jossa taustatietojen lisäksi kysyn avoimia kysymyksiä. Vastauksissa vastaajat saavat itse määritellä lasten väliseen tasa-arvoon vaikuttavat tekijät. Näin pyrin saamaan autenttisia vastauksia: jos olisin luetellut tasa-arvoon vaikuttavia tekijöitä, olisi vastaajan ollut helppo vastata lueteltujen asioiden vaikuttavan. Vastaajan joutuessa itse miettimään asiaa ovat mieleen tulevat asiat todennäköisemmin niitä, joilla on vastaajalle merkitystä.

Lisäksi kysyn vastaajan omasta toiminnasta. Olen kiinnostunut konkreettisista toimista, joilla kasvattajat pyrkivät edistämään tasa-arvoa, sillä Vasussa ei ole mitään konkreettisia ohjeita siitä, mikä toiminta edistää lasten välistä tasa-arvoa ja mikä toisaalta heikentää sitä.

Lähetän kyselylomakkeeni kajaanilaisten päiväkotien johtajille ja pyydän heitä välittämään lomakkeen alaisilleen. Valitsin tutkimukseni kohteeksi kajaanilaisten päiväkotien varhaiskasvattajat, sillä Kajaanissa on aiemmin tehty tasa-arvoa edistäviä kehitysprojekteja (ks. Haataja 1992; Leinonen 2005). Tästä syystä on mielenkiintoista tutkia, miten nimenomaan kajaanilaiset varhaiskasvatuksen työntekijät ymmärtävät tasa-arvon.

Rajaan tutkimukseni kohteeksi vain henkilöt, joilla on koulutus alalla toimimiseen (esim. varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajan koulutus) ja jotka työskentelevät tällä hetkellä päiväkodissa lapsiryhmässä. Koska perhepäivähoito eroaa päiväkodista merkittävässä määrin, rajaan perhepäivähoitajat tutkimuksen ulkopuolelle. Lisäksi ulkopuolelle jäävät kasvattajat, jotka tällä hetkellä eivät työskentele lapsiryhmässä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi johtajia tai opintovapaalla olevia työntekijöitä. Rajauksen perustelen sillä, että olen kiinnostunut nimenomaan lapsiryhmässä tapahtuvista toimenpiteistä.

Aineisto kerättiin sähköisellä Google Forms -lomakkeella. Valitsin sähköisen lomakkeen käytön sen monien etujen vuoksi: sähköinen kyselylomake on nopea ja vaivaton niin vastaajille toimitettaessa kuin vastauksia lähetettäessä takaisin tutkijalle, eikä sähköisen lomakkeen lähettämisestä aiheudu kuluja (Valli & Perkkilä 2018, 118).

3.4 Aineiston analyysi

Vastausta tutkimuskysymyksiini lähdän etsimään laadullisen tutkimuksen kautta. Kiviniemi (2015, 83) kuvaa laadullisen tutkimuksen analyysiä sekä analyyttisenä että synteettisenä

prosessina. Analyttinen osa laadullista aineistonanalyysiä on aineiston luokittelu ja jäsentely eri osa-alueisiin. Synteettisyys näkyy kokonaisuuden löytämisellä ja aineiston yhtenäisyyden huomaamisena.

Jotta laadullinen analyysi ja merkitysten löytäminen onnistuisi, on mielessä pidettävä tutkimuksen teoreettisen lähtökohdan lisäksi avoimuus löytää merkityksiä vastaajien teksteistä (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 144–145). Vaikka perehtyminen aiheen teoriaan tukee aineiston analyysiä, tapahtuu lopullinen analyysi vasta aineiston pohjalta tutkimuksen aikana. Laadullinen analyysi perustuu aineistosta kumpuaviin merkityksiin, eikä teoriaa tule käyttää pohjana kategorioiden muodostamiselle. (Huusko & Paloniemi 2006.)

Laadullisen tutkimuksen analyysin tavoite on löytää vastauksista toistuvia kategorioita, mutta niin, että kaikki ne vastaavat tutkimuskysymykseen. Tästä syystä siis tulee kiinnittää huomiota siihen, että kategoriat eivät ole liian sirpalemaisiksi. (Kiviniemi 2015, 83.)

Aloitin aineiston analyysin lukemalla aineiston läpi useaan kertaan, jotta aineisto tulisi tutuksi. Samalla peilasin vastauksia suhteessa tutkimuskysymyksiini ja pohdin, miten tämä vastaus vastaa kysymykseen. Koodasin vastauksia niiden keskeisimpien sisältöjen perusteella. Jatkoin lukemista ja koodaamista niin pitkään, että uusia koodeja ei aineistosta enää löytynyt. Koodit helpottivat analyysiäni tiivistämällä vastauksen olennaiset kohdat ja helpottivat täten keskeisten toistuvien sisältöjen löytymistä.

Aineistossa oli muutama vastaus, joiden en ollenkaan kokenut vastaavan lomakkeen kysymykseen, enkä siten saanut koodattua niitä tutkimuskysymyksen vastauksiksi. Kiviniemen (2015, 83) mukaan tutkimuksen aineistosta voi jättää harkinnan mukaan pois sellaiset vastaukset, jotka eivät ole tutkimuksen kannalta olennaisia.

Seuraavaksi tutkin koodaamiani vastauksia suhteessa toisiinsa. Etsin vastauksista samankaltaisuuksia, ja lisäsin koodauksiin merkinnän vastausten samankaltaisuuksista. Näin pyrin löytämään toistuvia teemoja vastauksista. Tässä vaiheessa minulla oli jo selkeä kuva lopullisista vastauskategorioista.

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan oleellista on kategorioiden välisten erojen löytäminen. Kategorioiden tulisi heidän mukaansa olla niin selkeät, että päällekkäisyyttä ei ole. Tämä oli aineistoni suppeuden takia haastavaa, mutta sain lopulta muodostettua kategoriat niin, että ne ovat toisistaan irrallisia.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselylomakkeeseen vastasi kymmenen ihmistä, joista kuusi työskentelee lastenhoitajana ja neljä lastentarhanopettajana/varhaiskasvatuksen opettajana. Vastaajista kuusi on työskennellyt varhaiskasvatuksessa yli 20 vuotta. Kaikki vastaajat olivat naisia.

Sähköinen kyselylomake oli vastaajalle kenties liiankin vaivaton, sillä osa vastauksista oli todella lyhyitä eikä lainkaan niin pohdiskelevia kuin olin toivonut. Koska aineisto ei ole kovin laaja, on analysointikin melko haastavaa. Kuitenkin aineistosta nousi joitain yhteneväisyyksiä, ja vastausten luokittelua oli lopulta mahdollista tehdä.

Joistain vastauksista oli luettavissa vastaajan oma mielenkiinto aihetta kohtaan. Muutamassa vastauksessa mainittiin asiaan perehtyminen (kouluttautuminen, tiedon etsiminen), ja nämä vastaukset erottuivatkin muusta aineistosta pohdiskelevuudellaan ja laajuudellaan. Huolestuttavaa taas on, miten eräästäkin vastauksesta oli luettavissa jopa varhaiskasvatussuunnitelman vastaista toimintaa. Kyseinen vastaaja mainitsee lasten välistä epätasa-arvoa rakentavaksi asiaksi mm. sukupuolen. Kysyttäessä, kuinka hän itse omassa työssään puuttuu mainitsemiinsa asioihin, hän vastaa näin: ”Yritän mahdollisimman paljon puuttua sisustukseen yms. että pojillekin olisi jotain” (vastaaja 3). Vastauksessa mainittu sukupuolittava toiminta ei ole sukupuolisensitiivistä kasvatusta, vaan näin ollen kasvattaja itse omalla esimerkillään voi hyvinkin luoda epätasa-arvoa lasten välille. Vastaajan 6 vastauksesta taas nousi epäily termin merkityksen ymmärryksestä, sillä vastauksessa puhuttiin ryhmäkoosta ja suhdeluvusta. Hänen vastauksestaan en löytänyt yhteyttä tasa-arvoon.

4.1 *Epätasa-arvoa rakentavat tekijät*

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli ”Mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvattajien mukaan lasten väliseen tasa-arvoon?”. Tähän kysymykseen pyrin löytämään vastauksen analysoimalla vastauksia, jotka sain kyselylomakkeen kysymykseen ”Mitkä tekijät rakentavat lasten välistä epätasa-arvoa varhaiskasvatuksessa?”. Aineistosta oli löydettävissä neljä lasten eriarvoisuutta rakentavaa tekijää: aikuisen toiminta ja vuorovaikutus, lapsen ikä, lapsen perhe ja sosioekonomiset taustat sekä lapsen sukupuoli.

4.1.1 Aikuisen toiminta ja vuorovaikutus

Kategoriaan ”aikuisen toiminta ja vuorovaikutus” sisältyy vastauksia, joissa kuvailtiin aikuisen omalla toiminnallaan kohtelevan lapsia eriarvoisesti.

Aikuisten epätasa-arvoinen suhtautuminen lapseen (ennakkoluulot, asenteet, tietämättömyys, sitoutumattomuus sovittuihin asioihin...)” (vastaaja 7).

Oleellista on siis se, että kasvattaja ei toimi tietoisesti rakentaakseen epätasa-arvoa. Kasvattajien toimintaa kuitenkin ohjaavat mahdollisesti tiedostamattomat toimintamallit ja ennakkoluulot. Toinen vastaaja kiteytti asian kirjoittaessaan ”kasvattajien ja vanhempien antama malli” (vastaaja 1). Vastauksen voidaan tulkita viittaavan sosialisointiin: lapsi oppii ja omaksuu yhteiskunnan normit kokeneemmilta yhteisön jäseniltä.

4.1.2 Lapsen ikä

Muutamassa vastauksessa mainittiin lapsen iän ja lapsiryhmän ikäjakauman kasvattavan lasten välistä epätasa-arvoa:

Pienet yksivuotiaat eivät missään voi olla samassa asemassa kuin isommat 3–4- vuotiaat lapset ja toisin päin (vastaaja 9)

Samoilla linjoilla oli toinenkin vastaaja:

On pieniä ja ”isoja”, pienet tarvitsevat enemmän huomiota (vastaaja 5).

Epäselväksi kuitenkin jää, kuinka lasten ikä konkreettisesti näkyy arjessa: jäävätkö sisarusryhmässä isommat vähemmälle huomiolle pienten vaatiessa enemmän perushoitoa, vai saavatko isommat taitojensa takia monipuolisempaa varhaiskasvatusta.

4.1.3 Lapsen perhe ja sosioekonomiset taustat

Kolmanneksi eriarvoisuutta rakentavaksi tekijäksi nousi lasten perhe ja sosioekonomiset taustat.

Kulttuuritaustat (kielitaito ym.), sosiaaliset taidot, kehitys, varallisuus (vastaaja 8).

Tässä vastauksessa korostuu lasten perheiden yksilölliset erot päiväkodin sisällä. Toisessa vastauksessa pohdittiin sosioekonomista asemaa laajemmin:

Alueellinen epätasa-arvo vaikuttaa myös varhaiskasvatuksessa. Pieniltä paikkakunnilta on muutettava töiden perässä isompiin, jolloin kasvukeskusten päiväkodit ovat tupaten täynnä ja kärsivät työvoimapulasta, kun jokaiseen päiväkotiin ei riitä tekijöitä. Vastaavasti pienille paikkakunnille on vaikea saada pätevää henkilöstöä tai työntekijöistä on joissakin tapauksissa ylitarjontaa. Alueellinen epätasa-arvo näyttäytyy myös siinä, onko oman paikkakunnan subjektiivista päivähoito-oikeutta rajoitettu. (Vastaaja 7.)

Sosioekonominen tausta on laaja käsite, joka sisältää monia eriarvoisuutta rakentavia tekijöitä. Perheiden tavoissa ja sosioekonomisissa taustoissa on suuria eroja, sekä päiväkodin ja ryhmän sisällä että maanlaajuisesti. Nämä erot tavoissa vaikuttanevat tasa-arvoon mm. perheen kiinnostuksesta huolehtia lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen.

Kahdessa vastauksessa puhuttiin maahanmuuttajista, mutta lähinnä kielimuurin näkökulmasta. Kieli on ehdottomasti asia, joka ajaa lapsia epätasa-arvoiseen asemaan varhaiskasvatuksessa. Yhdessäkään vastauksessa ei kuitenkaan puhuttu rasismista tai etnisyydestä ja sen vaikutuksesta lasten eriarvoisuuteen.

4.1.4 Lapsen sukupuoli

Neljänneksi eriarvoisuutta rakentavaksi asiaksi vastauksista nousi sukupuoli.

Leikkien tarjoaminen sukupuolen mukaan; usein tytöille tarjotaan helpommin esim. kotileikkiä ja pojille autoja (vastaaja 7).

Sukupuolen mainitsevilla vastauksilla on nähtävissä sukupuolistereotyyppistä ajattelua: lapset joutuvat stereotyyppisen kohtelun kohteeksi ilman, että heidät nähtäisiin yksilöinä yksilöllisine mielenkiinnonkohteineen.

4.2 *Kasvattajan toiminta tasa-arvon edistämiseksi*

Toinen tutkimuskysymykseni oli "miten kasvattajat edistävät omalla toiminnallaan lasten välistä tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa?". Vastausta tähän kysymykseen lähdin hakemaan analysoimalla vastauksia, jotka sain tutkimuslomakkeen kysymykseen "miten puutut itse omassa työssäsi mainitsemiisi tekijöihin?". Vastauksissa annettiin vaihtelevalla tarkkuudella konkreettisia toimia, joita vastaaja tekee tasa-arvon edistämiseksi. Vastaukset oli mahdollista jaotella kolmeen ryhmään sen mukaan, mihin tasa-arvoa edistävät toimenpiteet kohdistuvat: lapsiin ja lapsiryhmään, vastaajaan itseensä tai työyhteisöön.

4.2.1 Lapsiin ja lapsiryhmään kohdistuvat toimenpiteet

Ensimmäinen tasa-arvoa edistävä toimintatapa oli lapsiin ja lapsiryhmään kohdistuvat toimenpiteet. Tämä kategoria sisältää mm. lasten jakaminen pienryhmiin (vastaajat 4, 5 ja 9). Toinen tapa edistää tasa-arvoa lapsiryhmässä on tilaan ja toiminnan puitteisiin vaikuttaminen:

Yritän mahdollisimman paljon puuttua sisustukseen yms. että pojillekin olisi jotain (vastaaja 3).

Lapsiryhmään kohdistuva toimenpide on myös keskusteleminen lasten kanssa:

Kerron lapsille, että ollaan kaikkien kaveri. Jutellaan lasten kanssa, miltä tuntuu jos itseä sorsitaan jonkun asian takia. -- Asiat käsitellään heti ryhmässä keskustelemalla. (Vastaaja 10.)

Tämä lienee kaikkein helpoin tapa puuttua epätasa-arvoiseen toimintaan. Erityisen tehokasta se lienee silloin, jos ryhmässä on kiusaamista lasten välillä moninaisuuteen liittyen.

4.2.2 Omaan toimintaan kohdistuvat toimenpiteet

Toinen taho, johon kasvattajien toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi aineiston mukaan kohdistuvat, on kasvattajan oma toiminta. Tämänkin kategorian sisällä on paljon erilaisia tapoja edistää tasa-arvoa ryhmässä. Osassa vastauksissa korostetaan omaa esimerkkiä.

Pyrin teoilla ja sanoilla osoittamaan että kaikki ovat saman arvoisia ja jokainen ihminen on erilainen ja yhtä arvokas riippumatta varallisuudesta, ihonväristä, uskonnosta tai mistään muusta (vastaaja 1).

Oman esimerkin lapsille näyttämisen lisäksi osassa vastauksissa nousi esille oman tiedon lisääminen ja aiheeseen perehtyminen:

-- Käyn koulutuksissa ja -- etsin päivitettyä tietoa (vastaaja 2).

Edellä mainituissa vastauksissa ei kuitenkaan annettu konkreettisia esimerkkejä. Vastaaja 1 kertoo pyrkivänsä sanoilla ja teoilla osoittamaan kaikkien samanarvoisuutta, mutta ei kuitenkaan kerro, millaisia sanavalintoja tai tekoja hän käyttää. Tästä syystä alkuperäiseen tutkimuskysymykseen on hankala saada tarkkaa vastausta. Vain yhdessä vastauksessa mainittiin konkreettisia tekoja tasa-arvon edistämiseksi:

Mitä maahanmuuttajataustaisiin huoltajiin tulee, olen kääntänyt kotikirjeet englanniksi ja käyttänyt hyvinkin herkästi tulkkia. Tällöin väärinymmärrysten mahdollisuus minimoidaan. (Vastaja 7.)

Tulkin käyttäminen ja tiedotteiden kääntäminen englanniksi on konkreettinen teko, jonka kasvattaja itse tekee edistääkseen lasten välistä tasa-arvoa. Kasvattaja on huomannut, että lasten perheiden kielitaito vaikuttaa lasten tasa-arvoiseen osallistumiseen varhaiskasvatuksessa, ja itse omalla toiminnallaan konkreettisin teoin hän edistää kaikkien lasten tasa-arvoista mahdollisuutta osallistumiseen.

4.2.3 Työyhteisöön kohdistuvat toimenpiteet

Varhaiskasvatuksessa työskennellään osana työyhteisöä. Siksi lienee luonnollista, että vastauksista nousi oman toiminnan lisäksi työyhteisön toimintaan kohdistuvia toimenpiteitä.

Pyrin ohittamaan sukupuoliroolit ennakkoluulottomasti ja perustelemaan ihmettelevälle kollegalle, että lapset saavat kokeilla mielensä mukaan (vastaja 7).

Sen lisäksi, että tekee itse töitä tasa-arvon edistämisen eteen, on sen eteen työskenneltävä myös koko yhteisön kesken. Vastauksissa oli nähtävissä hyvin monenlaisia asenteita tasa-arvoa kohtaan:

Keskustelu työyhteisössä ja vaikuttaminen tilanteeseen, mikäli epätasa-arvo on liian voimakasta (vastaja 9).

Kiinnitin vastauksessa huomiota sanavalintaan ”mikäli epätasa-arvo on liian voimakasta”. Tästä saa käsityksen, että vastaajan mielestä jonkinasteinen epätasa-arvo lasten välillä on sopivaa. Jotta tasa-arvoinen kohtelu toteutuisi varhaiskasvatuksessa, tulisi kaikilla olla samanlainen näkemys tasa-arvosta. Jotta tämä toteutuisi, tulee työyhteisön sisällä keskustella aiheesta.

4.3 Tulosten yhteenveto

Kuten jo luvussa 2.1 mainitsin, ennen aineiston keräämistä pohdin epätasa-arvoa rakentavia tekijöitä, jotka vastaajat mahdollisesti luettelisivat. Tällaisia kategorioita aineistosta nousi kolme (ikä, sukupuoli, sosioekonominen tausta). Näitä kategorioita yhdistää se, että kasvattajien luettelemat asiat ovat lasten ominaisuuksia.

Näiden lisäksi vastauksista oli löydettävissä neljäs kategoria, aikuisten toiminta ja vuorovaikutus. Tämä eroaa aiemmista kategorioista, sillä tämä ei ole lasten ominaisuus. Vastaajat tuntuvat ymmärtävän oman roolinsa lastenvälisen tasa-arvon rakentumisessa.

Aikuisten toiminta ja vuorovaikutus limittyvät vahvasti muiden kategorioiden kanssa: lasten eroavaisuudet eivät itsestään aseta lapsia eriarvoiseen asemaan, vaan aikuisten toiminta suhteessa lasten erilaisiin ominaisuuksiin ja lähtökohtiin rakentaa eriarvoisuutta.

Työntekijät saattavat tiedostamattaankin suhtautua "heikompiosaiseen" lapseen nuivemmin kuin siihen, jonka päällä on aina esim. merkkivaatteita. Mielensterveysongelmista kärsivää huoltajaa saatetaan kytätä aivan eri tavalla. (Vastaaja 7).

Pelkkä sosioekonominen tausta tai lapsen perhe ei aiheuta eriarvoisuutta, vaan työntekijöiden omat ennakkoluulot suhteessa lasten moninaiisiin taustoihin. Samoin sukupuoli ei automaattisesti vaikuta hänen asemaansa ryhmässä, mutta kasvattajien taholta tuleva sukupuolistereotyyppioihin perustuva kohtelu asettaa lapset eriarvoiseen asemaan.

Vastauksissa on siis nähtävissä aikuisten toiminnan merkitys sekä epätasa-arvoa rakentavana että sitä vähentävänä tekijänä. Koska vastaajat tunnistavat oman osuutensa tasa-arvon rakentumisessa, olivat heidän keinonsa tasa-arvoisen kohtelun toteuttamiseksi aikuislähtöisiä: toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi joko kohdistuvat kasvattajiin tai ovat kasvattajan toimintaa suhteessa lapseen. Tämä on myös varsin ymmärrettävää, sillä suurin osa vastaajien luettelemista epätasa-arvoa rakentavista tekijöistä on lapsen ominaisuuksia, joille ei voi mitään. Sen sijaan kasvattaja voi muuttaa omaa ja työyhteisönsä toimintaa.

Luvussa 4.2.2 nostin esille vastausten konkretian puutteen. Vaikka vastaajat ymmärtävät oman roolinsa tasa-arvon rakentumisessa, on ymmärrys mahdollisesti hyvin pintapuolista. Tasa-arvoa pyritään edistämään "omalla esimerkillä" (vastaaja 2) ja "puuttamalla sisustukseen" (vastaaja 3), mutta olisin toivonut vielä tarkempaa kuvausta siitä, miten oma toiminta ja sisustus vastaajien mukaan edistää tasa-arvoa.

5 POHDINTAA

5.1 Aineisto ja tulokset

Tutkimusta tehdessäni pohdin pitkään aineistonkeruumenetelmää. Harkitsin ensin haastattelujen tekoa. Haastatellessa olisi ollut helppoa kysyä haastateltavia tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastattelun huono puoli kuitenkin on se, että haastateltavan voi olla haastavaa keksiä vastauksia haastattelun puitteissa. Koska kysymykseni ovat hyvin laajoja, vastaaja voi tarvita aikaa vastausten pohtimiseen. Tästä syystä päädyin lopulta kyselylomakkeeseen.

Aluksi suunnittelin lähettäväni kyselylomakkeeni kahteen eri kuntaan saadakseni laajemmin vastauksia. Lopulta päädyin kuitenkin vain yhteen kuntaan, sillä en pyri tutkimuksellani yleistettävyyteen.

Jälkikäteen katsottuna haastattelun avulla olisin voinut sittenkin saada laajempia vastauksia. On hyvin mahdollista, että vastaajalla ei ollut juurikaan motivaatiota vastata huolellisesti kysymyslomakkeeseeni. Mikäli vastaaja olisi tavannut jonkun, joka tekee tutkimusta, olisi vastaaminen voinut olla motivoivampaa, ja vastaajat olisivat mahdollisesti sitoutuneet tutkimuksen edesauttamiseen.

Koska olen itse hyvin kiinnostunut aiheesta, olen kovasti pohtinut aihetta monelta kantilta ja perehtynyt aiheeseen. Tästä syystä jotkin vasaukset aiheuttivat minussa jopa turhautumista: mielestäni jotkin kertomukset siitä, kuinka kasvattajat edistävät tasa-arvoa, näyttävät enemmänkin rakentavan epätasa-arvoa. Pyrin kuitenkin sivuuttamaan omat ennako-oletukseni ja teoreettisen perehtyneisyyteni analyysivaiheessa, jotta kategoriat muodostuisivat puhtaasti aineiston pohjalta.

Analyysin kolmas vaihe, kategorioiden välisten erojen korostaminen ja kriteerien löytäminen, oli tässä tutkimuksessa haasteellista. Jälleen kerran joudun vetoamaan aineiston suppeuteen, sillä suppeista vastauksista oli hyvin haastavaa löytää merkityksiä. Mikäli aineisto olisi ollut laajempi, olisivat kategoriat voineet muodostua hyvinkin erilaisiksi ja vielä selkeärajaisemmiksi.

5.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen validiteetin näkökulmasta tutkimukseni onnistuminen on kyseenalaista. Joistain vastauksista minulle tuli olo, että vastaaja ei ole ymmärtänyt tasa-arvon käsitettä samalla tavalla kuin minä. Vaikka teoreettinen perehtymiseni ei ohjannut analyysiä, jätin täysin omaa tasa-arvomääritelmäni vastaamattomat merkitysyksiköt (esim. ”tarve saada sama lelu” (vastaaja 4)) tutkimukseni ulkopuolelle. Koska en tutkimuksen saatekirjeessä ollut määritellyt tasa-arvoa, osittain tutkimuskysymyksen vuoksi, on mahdollista, että kyselyyn vastaajat ovat ymmärtäneet tasa-arvon hyvin eri tavalla kuin minä. Jos olisin haastatellut osallistujia lomakkeen sijaan, olisin voinut esittää tarkentavia jatkokysymyksiä: miten saman lelun saaminen vaikuttaa mielestäsi tasa-arvoon? Näin tutkijan ja tutkittavan välinen yhteisymmärrys olisi lisääntynyt.

Kuitenkin suurin osa (yhdeksän kymmenestä) henkilöistä vastasi kyselyyn niin, että minulla ei ole syytä epäillä heidän kuvaavan juuri tutkimaani ilmiötä. Tämä näkyy mm. lopullisten kategorioiden yhteneväisyytenä teoriataustan kanssa. Teoriaosuudessa kuvailin monenlaisia lasten välistä eriarvoisuutta rakentavaa tekijää, ja samanlaisia tekijöitä kuvailivat myös vastaajat. Täten voidaan todeta tutkimuksen olevan ainakin jossain määrin luotettava. Laajempaan yleistettävyyteen ei tutkimuksella tähdättykään.

Perusjoukon valinta oli sikäli onnistunut, että sen ulkopuolelle oli rajattu henkilöt, jotka eivät työskentele lapsiryhmässä kyselyn täyttämisen hetkellä. Näin vastauksissa näkyi nimenomaan senhetkinen tilanne. Tämä varmisti myös sen, että vastauksissa näkyi, mitä ryhmissä oikeasti tehdään. Johtajan olisi helppo kertoa, mitä vasussa sanotaan tai miten sen tulisi ryhmissä näkyä, mutta siitä en ollut kiinnostunut. Valinta oli onnistunut myös siksi, että vastauksissa oli suurta vaihtelua vastaajien omista motivaatioissa aihetta kohtaan. Näin ollen vastaajajoukko kuvastaa alueen moninaisia käsityksiä ja asenteita tasa-arvoa kohtaan.

Suurin eettinen pohdinnanaihe tutkimuksessa lienee oma kiinnostukseni aiheeseen. Olen käyttänyt paljon aikaa analyysimenetelmään tutustumiseen ja sen sisäistämiseen, jotta omat ennakko-oletukseni eivät tulisi tutkimuksen tekemisen tielle. Kuitenkin tutkimus on vain yhden ihmisen silmin tehty, joten tulkinta on yksipuolinen. Mikäli tutkimusta ja etenkin analyysiä olisi ollut tekemässä useampi ihminen, olisi henkilökohtaisten ennakko-odotusten vaikutus kategorioiden muodostumiseen vielä pienempi.

Tutkimusaineiston keruuseen on pyydetty lupa Kajaanin kaupunginvaltuustolta. Aineiston keräystapa takaa anonymiteetin vastaajille: taustatietojenkaan perusteella yksittäistä vastausta ei ole liitettävissä keneenkään. Tätä tukee mm. kyselyn lähettäminen useaan varhaiskasvatyksikköön.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksessa on paljon kehitettävää. Jatkossa tutkimus tulisi toteuttaa haastattelemalla, jotta aineisto olisi laajempi. Laajemman aineiston myötä tutkimuskysymyksiin saataisiin luotettavammasta vastaukset.

Mahdollinen jatkotutkimus koskisi kasvattajien toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi. Nyt konkreettisia tekoja kerrottiin hyvin vähän. Tässä tapauksessa myös tutkimustapaa tulisi muuttaa, esimerkiksi aineistonkeruu voisi tapahtua havainnoinnin kautta. Mahdollisesti voisi kysyä myös yksittäisten epätasa-arvoa rakentavien tekijöiden kautta: miten esimerkiksi etnisuus vaikuttaa lastenväliseen epätasa-arvoon ja mitä konkreettisia tekoja teet etnisen tasa-arvon edistämiseksi?

LÄHTEET

- Alasaari, N., & Katainen, R. (2016). *Selvitys sukupuolten tasa-arvon edistämisestä varhaiskasvatuksessa* (2016:36). Sosiaali- ja Terveysministeriö.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75093/RAP-2016-36-varhaiskasvatus-tasy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Haataja, M. L. (1992). *Tasa-arvokasvatusprojekti neljässä Kajaanilaisessa päiväkodissa vuosina 1987–1990*. Loppuraportti. Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus.
- Huhta, L. (2003). *Tasa-arvo opettajankouluttajan silmin. Tampereen yliopiston opettajankouluttajien näkemyksiä tasa-arvosta sekä sukupuolen merkityksestä koulussa ja opettajankoulutuksessa*. Tampereen yliopisto.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37 (2), 162—173.
https://www.researchgate.net/publication/347949020_Fenomenografia_laadullisena_tutkimussuuntauksena_kasvatustieteissa
- Kettunen, K. (2013). *Sukupuolten välinen tasa-arvo varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan koulutuksen näkökulmasta*. Tampereen yliopisto.
- Kiviniemi, K. (2015). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R & Aaltola, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle*. (s. 74–88). PS-kustannus.
- Laine, T. (2018). Miten kokemuksia voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus, 29—50.
- Leinonen, E. (toim.) (2015). *Opetuksen ja ohjauksen tasa-arvoiset käytännöt – sukupuolen huomioivan opas kasvatuksen arkeen*. Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus, WomenIT-projekti.
- Paumo, M. (2012). Totuttujen toimintamallien tiedostaminen. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (toim.), *Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille* (s. 141–157). PS-kustannus.

- Robinson, K. & Jones Díaz, C. (2005). *Diversity and Difference in Early Childhood Education: Issues for Theory and Practice*. McGraw-Hill Education.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. (1994). *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Tekijät ja Kirjayhtymä Oy.
- Sundell, S., & Forsblom-Sinisalo, P. (2012). Haasta normit - laajenna lapsen mahdollisuuksia. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (toim.), *Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille* (s. 125–139). PS-kustannus.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 117–128). PS-kustannus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016). Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 (2014). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Ylitapio-Mäntylä, O. (2012): *Villit ja Kiltit: Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille*. PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

1. Sukupuoli
  - a) Nainen
  - b) Mies
  - c) Muu
2. Koulutustausta
  - a) Kasvatustieteiden kandidaatti
  - b) Kasvatustieteiden maisteri
  - c) Sosionomi (AMK), alempi tutkinto
  - d) Sosionomi (AMK), ylempi tutkinto
  - e) Lähihoitaja
  - f) Lastenohjaaja
  - g) Muu, mikä: _____
3. Ammattinimike
  - a) Lastentarhanopettaja/varhaiskasvatuksen opettaja/varhaiskasvatuksen sosionomi
  - b) Lastenhoitaja
  - c) Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
  - d) Muu, mikä: _____
4. Työkokemuksesi varhaiskasvatuksessa
  - a) 0–2 vuotta
  - b) 2–5 vuotta
  - c) 5–10 vuotta
  - d) 10–20 vuotta
  - e) Yli 20 vuotta
5. Mitkä tekijät rakentavat lasten välistä epätasa-arvoa varhaiskasvatuksessa?

6. Miten puutut itse omassa työssäsi mainitsemiisi tekijöihin?

Liite 2: Saatekirje

Hei!

Olen Emppu Koskelo ja opiskelen varhaiskasvatusta Tampereen yliopistossa. Kandidaatin työtäni varten teen tutkimusta tasa-arvon toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Kerään aineistoni [tämän kyselylomakkeen avulla](#). Vastauksia analysoimalla pyrin muodostamaan kuvan siitä, millaisia käsityksiä varhaiskasvattajilla on tasa-arvon toteutumisesta.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Käsittelen aineistoa luottamuksellisesti, eikä vastaajan henkilöllisyyttä voi missään vaiheessa selvittää. Lomake on luotu Google formsia käyttäen, eikä sisäänkirjautumista vaadita.

Kriteeri tutkimukseen osallistumiselle on, että Sinulla on alan koulutus ja että työskentelet tällä hetkellä päiväkodissa lapsiryhmässä.

Valmista tutkimusta ei tulla julkaisemaan missään, mutta mikäli haluat lukea kandidaatin työni sen valmistuttua, voit olla yhteydessä allekirjoittaneeseen. Tutkimus valmistunee huhtikuuhun 2019 mennessä.

Kyselyyn vastaamiseen kannattaa varata aikaa noin 20 minuuttia. Jokainen vastaus on minulle arvokas. Vastaathan lomakkeeseen viimeistään 31.10.2018.

Mikäli Sinulla ilmenee jotain kysyttävää, voit olla yhteydessä sähköpostilla joko minuun (koskelo.emppu.h@student.uta.fi) tai tutkimukseni ohjaajaan Kaisu Hermanforsiin (kaisu.hermanfors@uta.fi).

Kiitos ajastasi!

Ystävällisin terveisin,

Emppu Koskelo